

MY MUSIC

Onsdag 11 april kl. 19.30, 1984, Konstmuseet, Kulturhuset, Borås

M A T S P E R S S O N spelar

SONATAS AND INTERLUDES

för preparerat piano

Sonata 1
Sonata 2
Sonata 3
Sonata 4
Interlude I
Sonata 5
Sonata 6
Sonata 7
Sonata 8
Interlude II
Interlude III
Sonata 9
Sonata 10
Sonata 11
Sonata 12

av **JOHN CAGE**

Interlude IV
Sonata 13
Sonata 14 & 15
Sonata 16

John Cage (f. 1912) började komponera redan under 30-talets första år, och har således varit verksam som tonsättare i mer än 50 år, och under hela denna tid har han varit en föregångare, en uppfinnare av "metoder att organisera ljud". Det är kanske ännu för tidigt att sammanfatta och värdera hans betydelse som tonsättare, liksom hans roll som inspiratör för konstnärer av alla de slag, men tvivelsuten måste han räknas som en av vårt sekels allra mest betydande kulturpersonligheter. Och ännu vid 72 års ålder åker han världen runt som föreläsare och interpret av egna, främst vokala, verk, samt är fullt verksam som både tonsättare, bild- och ordkonstnär.

Vill man göra en grov indelning av Cages skapande kan man tala om verken före och efter 1951. Före 1951 är den mesta musiken baserad på "...strukturer av tidssträckor. Helheten har lika många delar, som varje enhet har mindre delar, och dessa, stora som små, står i samma förhållande till varandra". Det är först i början av 50-talet, när Cage har kommit i kontakt med I Ching - förvandlingarnas bok, som sluppen blir det viktigaste arbetsredskapet. Kompositionerna för det preparerade pianot är, med ett enda undantag, alla tillkomna under 40-talet.

Om hur Cage uppfann det preparerade pianot när han ombetts skriva musik till baletten "Bacchanale", berättar han: "Jag skrev fortfarande för det traditionella pianot, och i en tolvtonsstil, men jag kände att det skulle vara olämpligt för 'Bacchanale' som var ett primitivt, nästan barbariskt verk. Min musik för slagverk hade kunnat fungera men det skulle inte finnas tillräckligt utrymme i teatern för instrumenten. Jag arbetade och arbetade utan att se någon lösning, tills bara tre dagar återstod till framförandet. Då såg jag som en blix; det var inte mig det

var fel på utan pianot. Jag började därför experimentera med dess innanmäte. Jag stoppade in tidningar, askkoppar, bakformar. Varje föremål tycktes förändra ljudet, precis så som jag hade tänkt mig: det fick slagverkskvaliteter, men föremålen låg inte still utan studerade tillbaka mot strängarna. Jag försökte med en spik, men den hoppade bara omkring. Sedan upptäckte jag att olika skruvar som sattes mellan strängarna gav bättre resultat. De förändrade klangfärgen helt och hållet. Mycket snabbt kunde jag nu framställa en hel mängd nya ljud. Faktum är att pianot hade blivit en slagverksensemble fast med bara en enda spelare."

Avgörande för kursändringen i Cages musik i början av 50-talet var inte bara kontakten med I Ching, utan i lika hög grad studiet för den zenbuddhistiske vishetsläraren Daisetz T Suzuki under 40-talets senare hälft - en period då Cage säger sig ha levt i en stor inre oro. Men vägen till Fjärran Östern gick via Indien, vilket "Sonatas and Interludes" bär vittne om: "Sonatas and Interludes (1946-48), tillägnade pianisten Maro Ajemian, skrev jag när jag hade börjat leva i East River och för första gången på allvar sysselsatte mig med österländskt tänkande. Efter att jag hade läst Ananda K Coomaraswamys skrifter beslöt jag att försöka musikaliskt uttrycka den indiska traditionens 'grundemotioner': det heroiska, det erotiska, det underbara, det glada, sorg, skräck, vrede, avsky, och deras gemensamma strävan i riktning mot lugnet. De åtta första, den tolfte och de fyra sista sonaterna är skrivna i AABB-form av varierande proportioner, medan de två första interludierna inte innehåller någon strukturell uppbyggnad. Denna skillnad försvinner i de båda sista interludierna och i sonaterna nio till elva som alla innehåller ett preludium, ett interludium och ett postludium." Sonaterna XIV och XV bär namnet "Gemini efter ett verk av Cages dåtida granne, den amerikanske skulptören Richard Lippold, och de spelas utan paus.

Att Mats Persson är en förträfflig Cage-pianist behöver väl inte tilläggas...